

A HADTÁPBIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

A „BARÁTSÁG-78” gyakorlat hadtáptapasztalatai

Sáfár Bálint alezredes, Csabai György százados

Kiképzési terveinknek megfelelően 1978 február hónapban szovjet és magyar magasabbegységek, továbbá hadseregközvetlen fegyvernemi és hadtápcsapatok részvételével harcászati gyakorlat került levezetésre.

A gyakorlaton részt vevő hadtáptörzsek és hadtápcsapatok a téli időjárási viszonyok között eredményesen oldották meg a csapatok ellátását, lényeges előrelépést értek el a szállítások valóságos végrehajtásában, az anyagi készletek átadásában-átvételében és a harcoló alegységek szervezett feltöltésében.

A gyakorlat számtalan – a törzsek és hadtápcsapatok kiképzésében, a hadtápbiztosítás szervezésében alkalmazható – tapasztalatot eredményezett.

A gyakorlat tapasztalatainak megértéséhez szükségesnek tartjuk a gyakorlat sajátosságait, fontosabb oktatási kérdéseit, mutatóit és a gyakorlat keretét képező elgondolást röviden áttekinteni.

A gyakorlatot a nehéz útviszonyok, korlátozott települési és mozgási lehetőségek, téli időjárási viszonyok jellemezték. A hadtápbiztosítás megszervezését befolyásolta:

- az erdős-hegyes terep;
- nagy területen (6000 km²-en) folyt a gyakorlat;
- az összidő 13⁰/₀-át begyakorlásra, 13⁰/₀-át megszervezésre, 52⁰/₀-át dinamikára fordítottuk;
- a csapatok egyrésze vasúton került kiszállításra, a megindulási körletbe való szállítás 38, a hazaszállítás 35 katonavonattal történt;
- a szovjet hadtápszervekkel való együttműködés követelményei (hajtóanyag-átvétel, magyar ö. eüo. szovjet gl. ho. alárendelésébe utalás, kölcsönösen sebesültkiürítés);
- a „TRANZIT-78” gyakorlattal való szoros kapcsolat, amelynek következtében minden hadtáptagozat működött.

A gyakorlaton részt vett 39 csapat és törzs, ezen belül egy ö. gk. száll. z., egy ö. közúti komendáns zászlóalj, egy ö. egészségügyi osztag – a hadosztály hadtápegységek mozgósított állománnyal.

A gyakorlat körülményeit és a részt vevő hadtápállományt alapul véve a gyakorlatvezetőség célul tűzte:

- nagy tömegű anyagi készletek szállítását, esetenként a közbeeső tagozatok kihagyásával;
- a csoportosítás, manőverek valóságos végrehajtását;

- a tagozatok hadtáp vezető szervei, hadtápegységei és -alegységei harcserű és összehangolt működtetését;

- a mélybiztosítási öv leküzdése, az áttörés, a támadás kifejlesztése és a folyóátkelés hadtápbiztosítási kérdéseinek gyakoroltatását és tanulmányozását;

- a személyi állomány téli körülmények közötti ellátásával, pihentetésével kapcsolatos feladatok gyakoroltatását és ezekben a kérdésekben tapasztalatok szerzését;

- a gyorsan mozgó, manőverező harcokcsialegységek anyagi-egészségügyi biztosítási módszereinek tanulmányozását;

- a harc alatti folyamatos hadtápvezetés gyakoroltatását.

A kitűzött célok *elérése érdekében* ténylegesen szállításra került 380 tonna lőszer, 250 tonna üzemanyag, 180 tonna egyéb anyag és az egészségügyi alegységeknek el kellett látni 140 fő imitált sérültet.

A gyakorlat elgondolásának lényege

A NYUGATI-ak (saját csapatok) felfedve az ellenség háborús készülődését, rendszabályokat vezettek be az ellenség támadásának megghiúsítására. Ezzel egy időben támadó hadműveletet készítették elő azzal a céllal, hogy megsemmisítik a KELETT-ek (ellenség) csapatait. A HDS a főcsapást egy hk. és egy gl. ho.-al, a másik csapást egy gl.ho.-al mérte. A gyakorló 6. hk. ho. a HDS első lépésjében került alkalmazásra.

A támadó hadműveletben részt vevő csapatok anyagi ellátása a csapatok által elszállított mozgó- és kiegészítő készletekből, az MB raktáraiból, valamint kirakóállomásokra, LTP-ről és TEB-ről biztosított anyagi készletekből valósult meg. A sebesültek kiürítése és ellátása az alárendeltek és a hadsereg erőivel kezdetben vegyes kórházbázisba, majd kórházbázis-részlegbe történt.

A gyakorlat hadtáptapasztalatai közül fontosabbnak ítéljük meg a megindulási körlet elfoglalása, a mélybiztosítási öv leküzdése, az áttörés hadtápbiztosítása, a harc alatti hadtápvezetés, továbbá a hadtápellátás téli körülmények közötti megvalósítása terén szerzett tapasztalatokat.

A *gyakorlat megindulási körletének* elfoglalását a gyakorlatra elvonuló csapatok kombinált menettel hajtották végre. A kombinált menettel párhuzamosan a törzsek megtervezték a hadtápbiztosítást, majd az első harcnapi feladatokat. Ezzel egy időben a csapatok elfoglalták a számukra kijelölt körleteket és begyakorlást, összekovácsolást végeztek. A hadtáptörzsek előtt hármass feladat állt:

- a vasúti szállítás anyagi-egészségügyi biztosítása;

- a körletbe beérkező csapatok pihenési feltételeinek létrehozása, anyagi-egészségügyi biztosításának megszervezése, ezzel együtt a begyakorlás anyagi-egészségügyi biztosítása és a hadtápcsapatok felkészítése, begyakorlása;

- a készenlét és a harc első napja hadtápbiztosításának megtervezése és megszervezése.

A feladatok megoldása érdekében:

- hadtáperőket és -eszközöket szerelvényenként kellett elosztani, csoportosítani: létre kellett hozni a szerelvényellátó részlegeket. Egy szerelvényellátó részleg állományába 1 fő hadtáptiszt (tts.), 1 fő orvos, vagy eü. tts., 2-3 fő

szakács, 1-2 fő felszolgáló és konyhai 'kisegítő munkás, valamint technikai eszközök (mozgókonyha, vízszállító gépkocsi, vagy -utánfutó, kenyérszállító és hűtőgépkocsik, és más – elsősorban élelmezési – technikai eszközök) kerültek. Biztosítani kellett a napi kétszeri melegétellel, melegítő itallal, ivó- és mosogató-vízzel, kantináruval történő ellátást vagononként. Az egészségügyi ellátásra elkülönített fülkét rendelőhelyiségnek rendeztek be szerelvényenként. Naponta 2 alkalommal a vagonok aljzatát, folyosókat, az egészségügyi szolgálat tisztje vagy tiszthelyettese jelenlétében klóros vízzel mosták fel. A fentiek feszes végrehajtása folyamatos együttműködést követelt meg a szállítmány parancsnoki, szolgálati és ellátó szervei között;

– helyesnek bizonyult a felderítő-előkészítő csoportok megindulási körletbe való előreküldése. Állományukba htp. tiszt, tiszthelyettesek, a személyi állomány pihentetéséhez, ellátásához, a beérkező technika üza. feltöltéséhez szükséges anyagi eszközök tartoztak. A csoport felderítette a kijelölt körletet, megállapította a terep védőképességét, az utak állapotát, felhasználásának lehetőségeit, a hófúvásnak kitett útszakaszokat. Kijelölte a vezetési pontok, a személyi állomány és technikai eszközök elhelyezési körleteit. Megteremtette a személyi állomány meleg étellel, itallal történő ellátásának, meleg helyen való pihentetésének, a technika feltöltésének, a parancsnoki és törzsmunka végzésének feltételeit. Megszervezte a beérkező oszlopok bevezetését, forgalomszabályozását. Különösen téli időjárási viszonyok között fontosnak bizonyult, hogy a szállítmányok érkezésének idejére berendezett tábor, meleg étel és ital várta az állományt.

Az utóbbi években végrehajtott hó. harcászati gyakorlatok rendszerint egykét, vagy több napos begyakorlással kezdődtek. A gyakorlás előre kidolgozott kiképzési terv alapján történt. Lényegében ez azt jelentette a htp. szerveknek, hogy napirend szerint kellett ellátni és a szervezett pihentetést biztosítani. Ezen a gyakorlaton a téli időjárás még inkább fokozta az ellátási követelményeket. A hadtápellátás súlya a zászlóalj htp. tagozatra hárult. A zászlóalj ellátópontok biztosították a meleg étellel, meleg itallal való ellátást, a ruházat és lábbeli szükségszerű cseréjét, szárítását, karbantartási feltételek biztosítását, a pihentetéshez szükséges sátrak, hálósákok szállítását.

A begyakorlási időszak tehát a gyakorlatokon kialakított ellátási követelmények és rendszer helyett a táborozáshoz hasonló ellátási rendet igényelt. Ehhez a zászlóalj ellátó szakaszok és zászlóalj segélyhelyek előzetes felkészítése, anyaggal, htp. technikai eszközökkel való megerősítése vált szükségessé.

Ezzel egy időben a htp. egységek és alegységek is kiképzést folytattak, egyrészt a tartalékos állományú htp. egységek összekovácsolását, másrészt a gyakorlaton végrehajtásra tervezett feladatokra való felkészítést végezték el.

A hadtápvezetési pontokon a htp. törzsek irányították a körletbe érkező csapatok valóságos anyagi-egészségügyi biztosítását, a htp. csapatok felkészítését és megszervezték a kapott harc feladat hádtápbiztosítását.

A harc első napjának tartalmát a mélybiztosítási öv leküzdése és az ellen-ség főellenállási vonalára való felzárkózás képezte.

A készenlét idejére a htp. személyi állomány és technika készen állt a hadtápfeladatok végrehajtására. Az egységeknél és alegységeknél létrehozták az előírt mozgó- és kiegészítő készleteket. A hadtáperők és -eszközök zöme oszlopban helyezkedett el, készen a csapatok után történő előmozgásra és az anyagi, technikai, egészségügyi biztosítás megvalósítására. A

zászlóaljhadtápok általában zászlóaljaikkal együtt helyezkedtek el, készen a zászlóalj követésére.

Az EVÉD-zászlóaljak hadtápjait azonban célszerű volt lépcsőzni oly módon, hogy a zászlóaljakkal csak a ZSH löszerszállító és javítóeszközök maradtak, míg az ellátó szakasz többi részét az e. hadtáphoz kellett bevonni. Ezeket a zászlóaljakat löszerral és seb. száll. gk.-val is megerősítettük. Az ezredhadtáp első lépcsője rendelkezett a harcfelelő teljesítéséhez szükséges löszerral, harcból kivont zászlóalj feltöltéséhez szükséges üzemanyaggal, az ESH-el és javítóvontató erőkkel-eszközökkel és az első lépcső zászlóaljak mögött helyezkedett el. Az ezred HVP az első lépcsővel együtt mozgott előre.

A ho. hadtáp erre az időszakra szintén lépcsőzve helyezkedett el.

A mélybiztosítási öv leküzdése magába foglalta az ellenség támpontjain, késleltetési és végső terepszakaszon védekező ellenség felszámolását, a főerőknek a főellenállási vonalra történő felzárkózását és kedvező feltételek megteremtését a védelem főellenállási vonala áttöréséhez.

A ho. két hk. ezreddel – EVO-alkalmazással – közelebbi feladatként felszámolta az ellenséges támpontokat, további feladata teljesítése során elhárította az ellenség ellenlökését, napi feladatának megfelelően, a hadosztály sávjába eső biztosítási övben szétverte az ellenség erőit és a főerők felzárkóztak a főellenállási vonalra.

A mélybiztosítási öv leküzdése jelentős anyagfelhasználással járt. Ugyanakkor döntő fontosságú volt, hogy a főellenállási vonalra történő felzárkózás időszakára a csapatok rendelkezzenek az áttöréshez szükséges anyagi feltételekkel. Ezért a ho. htp. első lépcsőjébe hadsereg löszerszállító eszközök kerültek besorolásra tüzéségi löszerral.

A mozgó- és kiegészítő készletek fenntartásához, valamint a felhasznált löszert pótlásához a HDS 450 t löszert szállított ki a ho. részére. Mivel az áttörést a hadosztály menetből nem tudta végrehajtani, a hk. ho. PK HTPH kérésére az előljáró engedélyezte a HDS szállítóeszközeinek mintegy 5 órára történő visszatartását.

A mélybiztosítási övben 1,5⁰/₀ sérült keletkezésével számoltunk. Ez 160–170 fő ellátását és hátraszállítását tette szükségessé. Éppen ezért az egészségügyi biztosítás megszervezése során elegendőnek bizonyult a határbiztosító gl. e. ESH telepítése. A mélybiztosítási öv leküzdése során a ho. első lépcsőben támadó két hk. e. részére – a ho. közelebbi feladata teljesítése során – a tü. e. ESH-e és a létü. e. ESH-e, a ho. további feladatához pedig az eü. z. két osztályozó csoportja került telepítésre irányonként. Nap végén az állomány eü. biztosításához települtek a hk. e. segélyhelyek és a HDS-től megerősítésre kaptak ö. eü. o.

A htp. biztosítás megszervezését tehát az jellemezte, hogy a mélybiztosítási öv leküzdése során a htp. erők és eszközök egyrészét tartalékolni kellett az áttörés htp. feltételei folyamatos fenntartása érdekében.

A tartalékolás a tüzéségi és más löszerek gyors pótlásában, a löszerszállítványok alárendeltekhez történő közelítésében, felzárkóztatásában, a hk. ezred és ho. segélyhelyek települése helyett a fegyvernemi segélyhelyek telepítésében nyilvánult meg.

A hadtáphegység feladatai is ebből a követelményből fakadtak. Egyrészt: a biztosítási öv leküzdésének hadtápbiztosítását, másrészt az áttörés hadtápfeltételei megteremtését kellett irányítani.

Az áttörést jellemezte, hogy feltételei menet közben jöttek létre, a csapatok megfelelő csoportosításban érkeztek ki a főellenlási vonalra és biztosították a főerők előrevonását. A kijutás után előrevonásra kerültek a felderítő alegységek. A tüzércsoportok, légvédelmi csapatok és a vezetési pontok. A főerőket olyan távolságon kellett tartani, hogy ne kerüljenek az ellenséges tüzefegyverek lőtávolságába.

Az áttörés nagy erő- és eszközösszpontosítást, így arcvonal-kilométerenként (az áttörés szélessége 3 km volt) 80 löveget és aknavetőt, km-enként 20 harcokcsi-sűrűséget követelt meg. A tüzérségi előkészítés 30'-es időtartamú volt, melyet intenzív harctevékenység követett. Az anyagfogyás rövid idő alatt nagyon megnövekedett. Az áttörés tüzérségi löszerszükséglete 1,0-1,2 ja. volt. Ezért különböző rendszabályokat kellett foganatosítani annak érdekében, hogy a tüzérségi előkészítés befejezése után a tüzércsapatok legalább 0,4-0,5 ja. tüzérségi löszrel rendelkezzenek. A fentiekből kiindulva az áttörés megkezdésének időpontjára tüzérségi és aknavető löszerből kiegészítő készletet kellett létrehozni az ütegeknél és a HDS, ho. szállítóeszközökön. A főellenlási vonalra történő felzárkózás után elsődleges az áttörést végrehajtó zászlóalj felöltése. A felöltés, ellátás után ki kellett vonni minden felesleges erőt és eszközt, amelyekre nem volt közvetlenül szükség az áttörési szakaszon. Ezért bizonyult helyesnek az, hogy a z. hadtápból csak a löszerszállító gk.-k, seb. száll. gk. és a jav. vontató raj maradt a zászlóalj harcrendje mögött. A zászlóalj htp. többi része bevonásra került az ezredhadtáphoz. Ez az elv a gyakorlatban is érvényesítésre került.

Az áttörés során a zászlóaljakkal csak az előbb említett alegységek mozoghattak. Nem kis gondot jelentett ezen a harcnapon a z. ellő. sz.-ok felzárkóztatása a zászlóaljakhoz a nap végén. Jó megoldásnak bizonyult a TP-k kijelölése, ahonnan a z. egy tisztje vezette be az ellő. szakaszt a z. harcrendjébe. Ez a megoldás egyben lehetővé tette más eszközök - lösz, üzemanyag - beérkezését is a bonyolult időjárás, terep- és látási viszonyok ellenére.

A harcnap során a szállítások három ütemben kerültek végrehajtásra.

Első ütemben a hadosztály és hadsereg eszközei a TEK időszakában tüzérségi löszert szállítottak a tüzelőállásokba.

Második ütemben a hadosztály htp. első lépcsőből pótolta az áttörés időszakában felhasznált löszert; *harmadik ütemben* a nap végén befejezték a csapatok mozgókészletre való feltöltését.

Az első és második ütemben a htp. első lépcsők oldották meg a feladatot, a harmadik ütemben a nap végén valamennyi htp. alegység alkalmazásra került a feltöltés érdekében.

A valóságos anyagátadások, -átvételek megvalósítására kétféle módszer is alkalmazásra került:

a) Az első módszer szerint a szállítás felülről lefelé, tagozattól tagozatig történt.

Ez a módszer kedvezőtlen tapasztalatokat eredményezett. Az erős hóvihár, a bonyolult útviszonyok, a többszörös (esetenként felesleges) anyagátrakások csökkentették a mozgás ütemét és ezzel együtt az anyagáramlási sebességet.

b) A harcoló csapatok gyors és szervezett feltöltése érdekében - a második harcnap végén - komplex „tagozat”-kihagyásos (kikerüléses) módszer került alkalmazásra.

A nagy tömegű anyagátvétel a ho. hadtáp első lépcső tervezett települési körletében történt.

A ténylegesen szállított 235 tonna vegyes anyag átvételére a ho. htp. II. lépcsőből operatív csoport különült ki – szállítóeszközök bevonásával. A szállítmány átvételére berendelésre kerültek a ho. eszközein kívül az ezredek és zászlóaljok eszközei is. Az átrakások számát tehát az csökkentette, hogy a hadsereg szállítmánya az ezredhadtápok vonaláig mozgott előre. Az anyagátvételben egyidejűleg részt vettek a hadosztály, ezred- és a zászlóaljhadtápok eszközei is. E módszert kibontva az 1. sz. melléklet tartalmazza.

Néhány szót a hadtápvezetésről. A hadtáptörzsek vezetési okmányaikat kulturált formában és tartalmasan a „Módszertani Útmutató” alapján dolgozták ki. A jövőre nézve is hasznos tapasztalat viszont, hogy az okmánymintákat „mintának” és csakis mintának kell tekinteni, nem pedig lemásolásra alkalmas kész okmányoknak. Sajnos egyes hadtáptörzseknél tapasztaltuk a közreadott okmányok gépies alkalmazását és éppen ezért a helyzet, az adott egység szervezetének figyelmen kívül hagyását.

A harc hadtápbiztosításának megtervezését a párhuzamos munka módszerrel végezték, melyet jól érzékeltet a 2. sz. melléklet.

Mint erről már szó esett az ellátás súlya a zászlóaljhadtápokra hárult. Ugyanakkor az ezred hadtáptörzsek, a szolgálatiág-vezetők a szükségesnél kevesebb figyelmet fordítottak a zászlóaljhadtápok segítésére.

A hadtáp tervező-szervező munkában – amint ezt a gyakorlat is igazolta – figyelembe kell venni a téli időjárás sajátosságait, a kialakulható útviszonyokat. Tapasztaltuk, hogy egyes hadtáptörzsek ezt nem akarták figyelembe venni a menetszámvetések stb. elkészítésénél. S mit hozott a valóság? Azt, hogy néhány hadtápalagság és HVP például nem tudta végrehajtani határidőre a megtervezett menetet. A „rutinból” történő tervezés a téli időjárás sajátos körülményeinek figyelmen kívül hagyása esetenként a soron következő ellátási feladatot is veszélyeztette.

Az ellátás téli körülmények közötti megszervezése a hadtápmunka központi kérdését képezte. Figyelembe véve az időjárás prognózist, mely nagy hideget (-12°C , -15°C), hóviharokat, erős széljárást jelzett, nagy mennyiségű hadtápanyag és -technikai eszköz átcsoportosítását kellett elvégezni.

A hadtáptörzsek alapvető feladatuknak tekintették a személyi állomány élelemmel, melegítő itallal, száraz ruházattal, a pihenéshez szükséges sátrakkal, hálósákokkal való ellátását, egészségének megóvását, fagyvédelmét. Ennek érdekében nagy mennyiségű anyag és technikai eszköz átcsoportosítására került sor. A hadtáp személyi állományát felkészítették a téli időjárás viszonyok közötti ellátási feladatok elvégzésére. A katonákról való gondoskodást példázza, hogy a gyakorlaton naponta 4300–4500 kalória értékben háromszori meleg étkezés, 3–4 óránként meleg ital került kiszolgálásra. Minden katonára hálósákokban és sátorban pihent. Az egészségügyi szolgálat beosztottai rendszeresen ellenőrizték a katonák egészségügyi állapotát és időben gondoskodtak a betegek ellátásáról, a fagyvédelemről. A hadtáp személyi állomány, a szakácsoktól a hadtáptisztekig áldozatkész és igen nehéz munkát végzett a nehéz időjárás viszonyok közötti zökkenőmentes ellátás érdekében.

A gyakorlat során szerzett tapasztalataink azt bizonyítják, hogy az élm. elló. rajt a kialakított konyha-technológiának megfelelően szükséges telepíteni. Az élm. elló. raj telepítésének egy változatát mutatja be a 3. sz. melléklet.

Az űz. ellátás egyik fontos tapasztalata, hogy a normaközi szorzószámok átlagosan gépjárműveknél 15-20%-kal, harcjárműveknél 30%-kal emelkedtek.

A téli időjárási körülmények esetenként teljesen jegessé, járhatatlanná tették az utak egy-egy szakaszát. A menetek biztonságos végrehajtása érdekében MBO-kat kellett szervezni és meg kellett oldani az eljegesedett útszakaszok sózását, homokozását.

Külön gondot jelentett az influenza országos méretű járványa. Ezért bizonyult helyes megoldásnak az az intézkedés, amelynek alapján a ho. eszközeivel összegyűjtöttük az influenzás állományt és elszállították a kijelölt egységek gyengékedőire.

Minden katonának hálósák, gumimatrac és PH ágybetét került kiadásra. Sátorból, pihentetési anyagból, felső- és alsóruházatból, valamint lábbeliből kb. 8%-os tartalékképzésre került sor. A kísérleti célra kiadott gumiborítású filc-szirma elnyerte a sor- és hivatásos állomány egyöntetű tetszését.

Hasznosnak ítéhető tapasztalatokkal gazdagodtunk a jövőre vonatkozóan is a gyakorlaton részt vevő hadtápállomány napi 16 órás folyamatos gyakoroltatásának megszervezésében, a gyakorlatvezetőség és az alegységek szintjén egyaránt.

Bebizonyosodott az a feltevés, hogy ha a megtervezéskor a fiktív és valószínű feladatok összefüggnek, vagy akár egybeesnek (pl. a szállítmány útba-irányítása nemcsak megtervezésre, hanem imitálásra is kerül), akkor a PK HTPH-ek következetesen az eredeti elhatározásuk véghezvitelében.

Ha azonban a megtervezett feladatokat nem érzik „élőnek”, eleve meg sem próbálják végrehajtani. Ez tény, pedig a PK HTPH beosztottjai körében a tervező-szervező munka fontosságának lebecsülését és felesleges munka elvégzése érzését keltheti.

A „BARÁTSÁG-78” közös harcászati gyakorlat teljes hadtáp-területének bemutatására nem tértünk ki. Elsősorban a bonyolult, téli időjárási viszonyok között végrehajtott harcászati gyakorlat hadtápbiztosításával kapcsolatos tapasztalatokat kívántuk közreadni.

(Mellékletek a folyóirat végén találhatóak!)